

SECURITATEA ALIMENTARĂ A REPUBLICII MOLDOVA SUB PRESIUNEA SIMULTANĂ A CRIZELOR CLIMATICE, PANDEMICE ȘI ECONOMICE

Tudor BAJURA, dr. habilitat, profesor,
Institutul Național de Cercetări Economice, Moldova
Svetlana GANDACOVA, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Moldova

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2022.16.1>

***Acknowledgement.** The paper has been developed within the State Program "Development of new economic instruments for assessing and stimulating the competitiveness of agriculture of the Republic of Moldova for the years 2020 - 2023" (code - 20.80009.0807.16), financed from the state budget of the Republic of Moldova through the National Agency for Research and Development.*

Summary

Agricultural activity, being based on the use of relatively and / or absolutely limited sources (for example, agricultural land), being carried out under the "open sky" and oriented towards the stable (sustainable) provision of the country's population with food is, at the same time, excessively sensitive of various risk phenomena. The situation is strongly exacerbated in case of occurrence and simultaneous negative action of several of the risk phenomena with their disastrous "effect" either doubled or tripled, etc.

As the analysis carried out in such situations shows, it is necessary to take radical "anti-crisis" measures, with the massive attraction of internal and (where appropriate) external sources, with the elaboration and practical materialization of regional or national programs on combating, at the very least – reducing, the negative consequences, which are likely to cause significant economic, financial, social, etc. losses.

***The aim of the paper** is to identify and assess in advance the various risk phenomena on food security of the country (Republic of Moldova) and to submit socio-economic proposals to combat the serious consequences that may be caused by the above-mentioned risk phenomena.*

***The methods applied** Some specific components of the general method of dialectical materialism were used as the main research methods, including: analysis, synthesis, statistical groupings, method of comparison of quantitative indicators, method of scientific abstraction, descriptive method, etc.*

***The relevant results**, obtained from the research carried out, are:*

- arguing the need to recognize (at the family level) the risks (risk phenomena) that exist today for the country's population and the adequate preparation of families, first of all - from the rural area, to the negative impact of proportions as a consequence;

- drawing the attention of local public administration bodies, as well as central public administration bodies, to the need to identify economically vulnerable persons (families) in terms of providing material and/or financial assistance for the purpose of overcoming acute situations of negative influence of natural and / or socio-economic crises, listed in the name of the article.

Keywords: natural risks; anthropogenic risks; risk management; food security; economic crisis; pandemic crisis; climate crisis.

Activitatea agricolă, fiind bazată pe utilizarea surselor relativ și/sau absolut limitate (exemplu, terenuri agricole), fiind efectuată sub "cerul deschis" și orientată spre asigurarea stabilă (durabilă) a populației țării cu produse alimentare, este, totodată, excesiv de sensibilă față de diferite fenomene de risc. Situația se exacerbează puternic în caz de apariție și acțiune negativă concomitentă a mai multor fenomene de risc cu "efectul" lor dezastruos fie dublat, fie triplat etc.

După cum arată analiza efectuată, în asemenea situații sunt necesare a fi întreprinse măsuri radicale de "anti-criză", cu atragerea masivă a surselor interne și (după caz) celor externe, cu elaborarea și materializarea practică a programelor regionale sau celor de nivel național privind combaterea, cel puțin, micșorarea consecințelor negative de proporții, care ar putea provoca pierderi esențiale economice, financiare, sociale etc.

Scopul cercetării îl constituie identificarea și evaluarea prealabilă a diferitelor fenomene de risc privind securitatea alimentară a țării (Republicii Moldova) și înaintarea propunerilor caracter socioeconomic în vederea combaterii consecințelor grave, care pot fi provocate de către fenomenele sus-nominalizate de risc.

În calitate de **metode principale** de cercetare au fost utilizate unele componente specifice ale metodei generale de materialism dialectic, inclusiv: analiză, sinteză, grupări statistice, metoda comparației indicatorilor cantitativi, metoda abstracției științifice, metoda descriptivă etc.

Rezultatele relevante, obținute în urma cercetărilor efectuate, sunt:

- argumentarea necesității de a recunoaște (la nivel de familie) a riscurilor (fenomenelor de risc), existente la ziua de astăzi pentru populația țării și pregătirea adecvată a familiilor, în primul rând – din spațiul rural, către impactul negativ de proporții ca și consecință a acestora;

- atragerea atenției organelor de administrare publică locală, la fel ca și a organelor centrale de administrare publică, spre necesitatea de a lua la evidență persoanele (familiile) vulnerabile din punct de vedere economic privind acordarea ajutorului material și/sau celui financiar cu scopul depășirii situațiilor acute de influență negativă a crizelor naturale și/sau socioeconomice, enumerate mai sus.

Cuvinte-cheie: riscuri naturale; riscuri antropogene; managementul riscurilor; securitatea alimentară; criză economică; pandemie; criză climatică.

JEL: Q 10; Q 18; Q 19; Q 54

UDC: 338.439.02(478)

Introducere

Necesitatea elaborării prezentului articol a fost determinată de faptul că după seceta severă și prelungită a anului 2020, chiar peste un an, am fost nevoiți să constatăm încă un asemenea fenomen de criză climatică și anume – seceta anului

2022. Pe lângă frecvența neordinară a fenomenelor de secetă (în loc de o dată în 3-5 ani avem o dată în 2 ani), Republica Moldova se confruntă și cu o criză pandemică (COVID-19), criză economică (nivelul prognozat al inflației a. 2022 este de aproximativ 30,0 la sută) și cu consecințele cu adevărat dezastruoase ale conflictului militar din Ucraina, care s-au reflectat prin mai multe efecte negative, în primul rând prin distrugerea practic completă a relațiilor de import-export cu țările est-europene.

Gradul de abordare științifică a temei. Cu toate că acțiunea simultană a crizelor economice naturale sau de altă natură în Republica Moldova se întâlnește foarte rar, cu părere de rău, fenomenul nu se regăsește în literatura științifică. Ca excepție, putem numi articolul analogic din anul 2021 al autorilor sus-nominalizat [1] și o culegere de articole științifice, dedicate problemei managementului riscurilor dezastrului și fenomenelor climatice adverse, care a fost editată în Republica Moldova în a. 2014 [8].

Rezultatele obținute și discuții.

Totalizând anticipat impactul negativ al evenimentelor, enumerate în denumirea articolului dat, asupra securității alimentare a Republicii Moldova, este greu de apreciat – care din aceste crize sunt cele mai periculoase. Evident, având loc într-un interval relativ scurt de timp, fiind concentrate pe tot teritoriul țării și orientate (foarte agresiv) contra bunăstării cetățenilor ei, toate aceste fenomene de risc devin, cu adevărat, alarmante.

Pentru început – câteva constatări simple. Se apropie de sfârșit luna iunie a.2022. Având în vedere (ca o constatare simplă) lipsa esențială a precipitațiilor din toamna anului trecut și iarna-primăvara anului 2022, agricultura deja la începutul perioadei de recoltare a roadei din prima grupă de culturi grăunțoase, rămâne cu abia 20,0 la sută din volumul necesar al rezervelor de apă, acumulată în sol.

Conform serviciului meteorologic din România, de exemplu, la data de 24 iunie 2022, practic, pe tot teritoriul luncii Prutului ”...conținutul de apă pe profilul de sol 0-100 cm, în cultura grâului de toamnă, prezintă valori ... deosebit de scăzute (secetă pedologică puternică și/sau extremă)” [2]. Nu există dubii că o situație analogică s-a creat și pe malul stâng al Prutului, adică, în Republica Moldova.

Reamintim, că anume perioada de toamnă în mod stabil ”alimentează” agricultura cu mai mult de un sfert din precipitații anuale. La rândul lor, grâul și orzul de toamnă, la fel de stabil, ne asigură cu aproape 45,0 la sută din totalul de produse cerealiere și leguminoase boabe. Deci, la începutul sezonului de iarnă al anilor 2021-2022 acești indicatori au constituit abia de la 1/5 până la 1/3 din dimensiunile lor obișnuite, constatate pentru o perioadă de lungă durată.

Nu va fi de prisos să subliniem că toamna secetoasă a anului 2021 deja a provocat pierderi esențiale agricultorilor din România și unui șir întreg de alte țări din sudul și sud-estul Europei [3]. Unele surse informaționale din țara vecină Ucraina au numit această toamnă ca cea mai secetoasă din ultimii 20 de ani [4]. De aici tendințele clar evidențiate de creștere a prețurilor la grâul de toamnă în țările din bazinul Mării Negre [5], recunoscut ca unul din principalele regiuni de cultivare a grâului nu numai pentru populația locală, dar și pentru Egipt, Tunisia și alte țări din nordul continentului African. Toate acestea și încă un șir întreg de alte noutăți similare (de ex. – secetă prelungită în California și alte state americane) au determinat reîntoarcerea trendului de creștere a prețurilor de piață la grâul de toamnă spre 357

dol. SUA per tonă.

Cu părere de bine, roada bogată a anului 2021 într-un mod oarecare a compensat situația de criză, posibilă pe piața locală a cerealelor. Totodată, văzând cu ochii lipsa precipitațiilor deja aproape de un an de zile, agricultorii (argumentat) ar trebui să pornească formarea rezervelor de grâu, ceea ce va genera și mai mult atât scumpirea grăunțoaselor, cât și creșterea esențială a prețurilor de piață pentru carne de porc și/sau carne de păsări (specii granivore de animale) nu numai în Republica Moldova, dar și pe tot teritoriul sus-evidențiat.

Nu ne bucură nici situația globală pe piața produselor alimentare. Conform aprecierilor FAO (*Food and Agriculture Organization*) Indexul Global al prețurilor de piață la produsele alimentare, format în baza observațiilor asupra cerealelor, uleiului vegetal, zahărului, produselor din carne și a celor din lapte, prima dată în toată perioada a observațiilor a ajuns la proporții de aproape 30,0 la sută anual [6].

Drept consecință, deficitul alarmant (fie și din cauze diferite) a produselor alimentare se simte chiar și în unele regiuni din Statele Unite ale Americii și China. Având în vedere capacitățile mult mai înalte ale acestor țări privind atât cumpărarea, cât și consumul produselor alimentare de import, nu este logic să așteptăm micșorarea Indexului Global al prețurilor de piață pentru produsele alimentare într-o perioadă de cel puțin până-n toamna anului 2023.

Să nu uităm și despre pandemia COVID-19, valurile puternice ale căreia unul după altul nemilos au atacat populația țării, consecința finală fiind lipsa locurilor de muncă, lipsa salariului (mai ales în domeniile sensibile față de această pandemie, de exemplu – turism, servicii hoteliere, activități de cultură, divertisment etc.), deci, scăderea capacității de cumpărare și, respectiv, de consum.

Este de subliniat, că lăsând amprente adânci (sub o formă sau altă), pandemia este încă în plină desfășurare. Conform opiniei specialiștilor în domeniu, fiind în acțiune distrugătoare deja mai mult de 2 ani, fiind în permanentă modificare și adaptare la condițiile noi de existență (exemplu, "Omicron"), fenomenul pandemiei COVID-19 este încă departe de a fi depășit [7]. Deci, consecințele negative ale pandemiei vor fi încă resimțite în domeniile economic și demografic de dezvoltare a societății.

După cum a fost deja menționat, efectul cel mai dezastruos asupra securității alimentare a țării (Republicii Moldova și nu numai), a fost și este, totuși, determinat de criza economică generală, reflectată prin nivelul extrem de înalt al inflației, respectiv prin scumpirea alarmantă a carburanților, îngrășămintelor minerale, pesticidelor etc. Drept consecință, accesul economic al majorității covârșitoare a populației țării la produsele alimentare va fi în permanentă scădere atât pentru perioada rămasă a anului 2022, cât și pe parcursul, cel puțin, a următorilor 2-3 ani.

Având ca exemplu (bun de urmărit) eforturile, întreprinse în situațiile analogice în SUA și Republica Populară Chineză, nu ne rămâne decât de a recomanda următoarele:

- oamenilor (familiilor – în primul rând) – de a face rezerve de produse alimentare, care sunt și pot fi adecvat păstrate în condițiile casnice;

- organelor de administrare publică (de toate nivelurile) – de a intensifica activitatea de asistență socială prin identificarea și organizarea ajutorului material persoanelor vulnerabile, mai ales, în spațiul rural al țării.

Vor fi sau nu vor fi practic realizate aceste recomandări – va arăta timpul. Ceea ce este clar și indiscutabil - o constituie necesitatea familiarizării populației țării cu faptul existenței acestei presiuni triple din partea factorilor de risc asupra securității alimentare, chiar, la nivel național.

După cum se știe, orice sistem socioeconomic are lacune și neajunsuri. La fel de bine este cunoscut și faptul că acestea din urmă au o caracteristică specifică – ele se acutizează esențial în perioadele de criză, mai ales, dacă ultimele sunt dublate sau, chiar, triplate, după cum reiese din conținutul acestui articol.

Concluzii.

În calitate de concluzie generală putem confirma că combaterea sau, cel puțin, micșorarea presiunii crizelor asupra populației țării în condițiile acțiunii lor simultane constituie o necesitate stringentă și, concomitent, așteptările cetățenilor, mai ales, păturilor social vulnerabile față de Guvernul Republicii Moldova, organele de administrare publică locală, partidele politice ce se află la guvernare etc. Evident, eforturile, întreprinse din partea guvernanților privind depășirea situației de criză vor fi apreciate adecvat din partea beneficiarilor asistenței materiale, financiare etc. și vor contribui la stabilitatea economică și politică a țării.

BIBLIOGRAFIE

1. BAJURA, T.; GANDACOVA, S. *Ierarhizarea responsabilităților privind asigurarea securității alimentare a țării în condițiile impactului sporit al diferitelor fenomene de risc*, In: Conferința Internațională Științifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, ediția a XV-a, Octombrie 15-16, 2021, Chișinău, Vol. 1., INCE, Ch., 2022, p. 351-360, ISBN 978-9975-3529-7-0.
2. <http://meteoromania.ro/Upload-Produse/agro/rezervaapa.pdf>
3. ALINA STANCIU ”*Emoții spre final de an agricol. În unele zone s-a instalat secetă, iar culturile de toamnă și pajiștile au de suferit*”
4. ”*Украина. Осень 2021 года оказалась самой сухой за последние 20 лет*”, <http://agrisupp.com/ru/register/1>
5. МАРИНА МАРИНИЧ «*Новый урожай начинает привлекать все больше внимания*», <http://agrisupp.com/ru/register/1>
6. <http://fao.org/worldfoodsituation/foodpriceindex/en/>
7. <http://svoboda.org/a/perestanjte-zhdatj-kontsa-pandemii-covid-2019-dobralasyado-2022/31637215.html>
8. OPREA, A; MUTAF, V. et al. *Managementul riscurilor dezastrelor și fenomenelor climatice adverse în sectorul agricol*, MAIA, ACSA, Ch., 2014, ISBN 978-9975-53-388-1